THE DOBRUDJAN GERMANS – AN ANTHROPONYMICAL APPROACH IN THE CONTEXT OF THE DOBRUDJAN ONOMASTICS

Anca Sîrbu
Senior Lecturer, PhD, Constanța Maritime University

Abstract:People's interest in names is very old, also on account of the special features and values of anthroponyms in relation to the rest of the lexicon of a language. The structure of the onomastic material in a region reveals the fact that, although the linguistic aspect is their main goal, researchers should also consider the historical, geographical, sociological and ethnographic elements as well.
German names in the Dobrudjan onomastics appeared in the context of the colonization of Dobrudja, which took place in the second half of the 19th century, following the emigration of the Germans to the East at the end of the 18th century after the Napoleonic wars. At a Dobrudjan level, onomastic studies are quite limited in number. This article gives a brief review of the available German and Romanian anthroponymy research, relevant in the context of analyzing the names of the Dobrudjan Germans.

Keywords: German anthroponymy, Romanian anthroponymy, Dobrudjan onomastics, Dobrudjan colonization

Articolul de faţă urmăreşte o prezentare a cercetărilor antroponimice a numelor de familie din Dobrogea, cu accent asupra elementelor germane din onomastica dobrogeană. Având la bază teza de doctorat a autoarei cu tema *Elemente germane în onomastica dobrogeană*, publicată ulterior în cartea omonimă, articolul oferă o privire de ansamblu asupra cercetărilor de onomastică de referinţă, un material documentar practic pentru cei preocupaţi de onomastică, în general, şi de antroponimia dobrogeană, în particular. „O privire de ansamblu asupra onomasticii relevă importanţa acestei discipline în formarea unei imagini mai precise asupra evoluţiei culturii materiale şi spirituale din viaţa unui popor, onomastica putând oferi date complemetare asupra diverselor aspecte din viaţa social-economică (agricultură, ocupaţii, meşteşuguri, comerţ etc.), cunoştinţe de natură etnografică, demografică, istorică, precum şi informaţii asupra facturii psihice a unui grup social şi chiar a unui popor". (Sîrbu – *Elemente,* p. 5)

Germanii dobrogeni s-au stabilit aici după trecerea lor prin Polonia spre sudul Rusiei, chemaţi pentru colonizare de cătreEcaterina a II-a.La data de 22 iulie 1763, aceasta a semnat un manifest, invitând germanii să emigreze şi să lucreze pământul în Rusia, asigurându-i că îşi pot menţine limba şi cultura. Germanilor li s-au promis drepturi speciale ca grup, drepturi ulterior revocate, atunci când nevoia de a încorpora tineri în armata Rusiei a crescut în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Germanii, care nu simţeau nicio obligaţie fată de Imperiul Rus, au emigrat pentru a evita recrutarea. Prin urmare, ei şi-au ales o nouă destinaţie de exod, la început Principatele Române, apoi Dobrogea. Astfel, după doi ani de peregrinări, primii colonişti au venit în nordul Dobrogei prin Sulina - Tulcea, ajungând să se aşeze până în sudul Dobrogei. Colonizarea s-a desfăşurat începând cu 1840, iar prima aşezare de germani catolici din Dobrogea a fost satul Malcoci. În special familiile tinere au fost tentate să-şi schimbe locul de aşezare şi să îşi reconstruiască existenţa într-o altă ţară, cu teren agricol mai ieftin la acel moment şi cu

BDD-V4562 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:34 UTC)

posibilităţi mai mari de dezvoltare economică, mai ales după 1877, când Dobrogea a trecut sub administraţie românească.

Imigrarea germanilor în Dobrogea s-a făcut în trei etape: în prima etapă, 1840-1856, au înfiinţat colonii în Malcoci, Tulcea, Măcin, Acpunar, Atmagea, Cataloi şi Ciucurova; în cea de-a doua etapă, între 1873 şi 1883, au întemeiat colonii în Cogealac, Tariverde, Fachria (Faclia), Caramurat (M. Kogălniceanu), Colelia, Anadolchioi - Constanţa, Ortachioi şi Cogealia; a treia perioadă, cea mai scurtă, de altfel, 1890-1891, a marcat colonizarea de către germani a localităţilor Sarighiol (Albeşti), Cobadin, Mangalia, Sofular (Credinţa), Alakap (Poarta Albă), Omurcea (Valea seacă), Palazul Mare, Techirghiol, Murfatlar (Basarabi) Osmangea şi Viile Noi.

Migraţia germanilor spre Dobrogea a fost de natură secundară. Astfel, „germanii dobrogeni au fost singurul grup etnic german de pe teritoriul României care nu s-au aşezat pe aceste pământuri venind direct din Germania" (Toma - *Contribuţia*, p. 49), ci din alt spaţiu colonizat de germani, respectiv din Basarabia şi Rusia de Sud. Timpul a demonstrat ulterior că prezenţa germanilor în Dobrogea s-a dovedit a fi benefică din perspectiva modernizării acesteia. „Străzi extrem de largi, de dimensiunea unor adevărate bulevarde, curţi încăpătoare pentru locuinţă şi acareturi, trotuare, flori în curte şi la ferestre - iată elemente de civilizaţie care i-au influenţat pe tătarii şi pe românii din comună. [...] Au adus maşini şi unelte agricole care au schimbat randamentul agriculturii, practicate până atunci într-un chip destul de înapoiat: semănători, batoze, cositoare... Au adus cai speciali de tracţiune dintr-o rasă robustă, neobişnuită până în acei ani. Însă mai presus de orice, [...] au adus cu ei crezul în valori fundamentale pentru colectivităţile umane: cinstea şi corectitudinea, respectul pentru cuvântul dat." (Mihalcea; Moise-*Un episod important*, p. 98)

Prezenţa germanilor în Dobrogea s-a sfârşit abrupt în 1940, prin Convenţia încheiată între România şi Reich-ul german, prin care locuitorii de etnie germană au fost repatriaţi în ţara de unde plecaseră înaintaşii lor. Germanii dobrogeni au meritul de a fi reuşit să transforme localităţile dobrogene în comunităţi înfloritoare. De asemenea, fiind preocupaţi de educaţia celor tineri, s-au îngrijit ca şcoala şi biserica să deţină un loc însemnat în viaţa comunităţii, susţinându-le financiar. Astfel, serviciul religios era uneori ţinut în case particulare, iar învăţătorii erau, parţial, membri ai clerului. Ei au reuşit să îşi păstreze identitatea naţională prin continuarea practicării obiceiurilor, a învăţământului şi lecturilor în limba maternă şi fiind membri de vază ai societăţii în care trăiau, căutând totodată să se integreze de la început în spaţiul românesc şi să participe la dezvoltarea Dobrogei.

Atingând onomastica germană din Dobrogea doar tangenţial, dar de o valoare fără echivoc pentru istoria germanilor dobrogeni, cartea lui Horia Stinghe,*Despre germanii din Dobrogea*, Constanţa, 2003, constituie un element de bază extrem de important pentru cercetările ce vizează minoritatea germană dobrogeană. Fundamentată pe o lucrare mai minuţioasă, *Die Deutschen in der Dobrudscha, zugleich ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Wanderungen in Osteuropa*, publicată de Paul Traeger la Stuttgart în 1922, cartea prezintă întreaga perioadă de aproximativ 100 de ani de şedere a germanilor în Dobrogea. Sunt relatate şi exemplificate aspecte variate ale imigrării germanilor în Dobrogea şi ale vieţii acestora aici: tradiţiile aduse cu ei şi păstrate în noile condiţii de viaţă odată cu religia, învăţământul, precum şi dezvoltarea economică şi socială a localităţilor prin contribuţia nemijlocită a germanilor în perioada 1901-1940.

După cum aminteam, mult mai minuţioasă este lucrarea lui Paul Traeger, *Die Deutschen in der Dobrudscha, zugleich ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Wanderungen in Osteuropa*, „Germanii din Dobrogea, totodată o contribuţie la istoria migraţiei germane către

BDD-V4562 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:34 UTC)

Europa de Est". Reeditată în 1982 de către Herbert Hahn, cartea, pe parcursul a 15 capitole laborioase, vorbeşte despre Dobrogea şi locuitorii ei, contextul imigrării germanilor în Dobrogea în trei perioade distincte şi întemeierea de colonii, îndeletnicirile lor tradiţionale, administraţia, religia, sistemul de învăţământ al germanilor, precum şi obiceiurile, viaţa spirituală, cântecele populare şi păstrarea limbii şi a identităţii naţionale.

Astfel, structura materialului antroponimic dintr-o zonă geografică evidenţiază faptul că, deşi accentul cade în principal pe componenta lingvistică, cercetătorii trebuie să aibă mereu în vedere şi elementele istorice, geografice, sociologice şi etnografice, care îi ajută, după cum arată şi Liliana Lazia,„să distingă trăsăturile caracteristice obiectelor denominate, precum şi tradiţiile legate de denumirea lor. Structura antroponimiei dobrogene se impune a fi realizată în cadrul şi între reperele antroponimiei româneşti, ca o necesitate obiectivă şi ca o contribuţie ce poate intra în evaluarea generală a rezultatelor cercetării onomastice din regiunile istorice ale României." (Lazia - *Antroponimie*, p. 79)

Fără a ne raporta strict la izvoarele istorice, reprezentate cu precădere în cazul cercetării antroponimice prin documente scrise, putem fi uşori induşi în eroare, considerând etimologia unui nume ca fiind plauzibilă şi constatând ulterior că ne-am înşelat. La fel, cercetările pot denota faptul că o etimologie pe care am exclus-o iniţial se dovedeşte a fi cea corectă. De aceea trebuie să căutăm cu precădere forma iniţială a numelor sau, în lipsa acesteia, cel puţin una intermediară ce ar prezenta indicii clare referitoare la forma originală a acestora. Numele de familie cu elemente germane din onomastica dobrogeană s-au format fie prin derivare, din prenume masculine cu prefixe sau sufixe româneşti sau slavone, respectiv din cuvinte comune, derivate, de asemenea, cu ajutorul prefixelor sau sufixelor, fie prin compunere. „Componentele germană şi slavonă constituie o dovadă incontestabilă a substratului şi influenţelor acestor limbi asupra antroponimelor şi devenirii lor de-a lungul timpului." (Sîrbu – *Elemente*, pp. 104-105):

ARTAMANOV< numele de familie german *Hartmann* şi sufixul slav *-ov*

BACHMAN cf. numele de familie german *Bachmann* (<*Bach* „pârâu, gârlă" şi *Mann* „om, bărbat")

CÎRLOVA < prenumele masculin *Carol* (< prenumele masculin german *Karl*) şi sufixul slav *-ova*

CRAFTOV < numele de familie german *Craft* (< numele de familie german *Kraft*) şi sufixul slav *-ov*

FELDMAN<numele de familie german *Feldmann* (<*Feld* „câmp" şi *Mann* „om, bărbat") sau germanul *Feldmann* (rar) „ţăran, plugar"

GELBERG <numele de familie german *Gelberg* (<*gelb* „galben" şi *Berg* „munte")

IAGĂRU < numele de familie *Iagăr*< numele de familie german *Jäger* şi sufixul *-u* (<*-ul*)

PETERMANN < numele de familie german *Petermann* (< prenumele masculin *Peter* şi *Mann* „om, bărbat")

ROSENBLAT < numele de familie german *Rosenblatt* (<*Rose* „trandafir" şi *Blatt* „frunză")

Interesul pentru numele de persoană este foarte vechi, justificat fiind şi de trăsăturile şi valorile aparte ale antroponimelor în raport cu restul lexicului unei limbi. Onomastica, împreună cu subdomeniile sale, antroponimia şi toponimia, s-a constituit ca ramură a lingvisticii abia în secolul al XIX-lea şi a luat amploare în secolul trecut, când personalităţi de seamă din domeniul lingvisticii s-au aplecat şi asupra studiului acestui segment al limbii. De atunci şi până în prezent, s-au scris numeroase lucrări în domeniul onomasticii.

Cea mai valoroasă resursă pentru realizarea cercetărilor privind elementele germane din onomastica dobrogeană este cartea *Onomasticon dobrogean. Nume de familie* de Mile Tomici şi

BDD-V4562 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:34 UTC)

Persida Andronache, publicată la Editura Stephanus, Bucureşti, în 2005. *Onomasticonul* este, după cum arată autorii, „prima lucrare de acest fel elaborată în România" (Tomici; Andronache - *Onomasticon*, p. 8), fiind, din acest punct de vedere un adevărat act de pionierat. Cuprinzând peste 49.417 cuvinte (forme de bază şi variante fonetice, morfologice, lexicale şi regionale ale numelor de familie din judeţele Constanţa şi Tulcea), lucrarea prezintă nu numai soluţii etimologice ale numelor de familie înregistrate în Dobrogea în perioada 1991-2002, ci şi o statistică a frecvenţei folosirii acestora, atât pe plan regional, cât şi, pentru cele mai frecvente 50 de nume de familie, pe plan naţional. Tratând din punct de vedere etimologic un material antroponimic de mare amploare, autorii, spre deosebire de alţi cercetători, nu proclamă soluţia lor ca fiind unic valabilă, ci arată de la început că „raţionamentele [de la care au pornit] la explicarea unui nume nu pot, şi nici nu trebuie să fie, considerate soluţii unice sau definitive [...], ci doar propuneri de soluţii etimologice." (Tomici; Andronache - *Onomasticon*, p. 8)

Una dintre cele mai însemnate lucrări pentru cercetarea antroponimiei este *Nume de persoane* de acad. Al. Graur, publicată în 1965 la Editura Ştiinţifică, Bucureşti. Pe lângă prezentarea generală a antroponimiei, ca ştiinţă, sunt descrise şi analizate atât sistemul onomastic autohton, cât şi cele diferite de al nostru, fiecare cu particularităţile sale. În plus, acad. Al. Graur trece în revistă istoria numelor în limbile indo-europene vechi, trecând prin epoca feudală şi ajungând până în prezent, tratând numele de persoană sub diverse aspecte lingvistice. Mai mult, există şi un capitol dedicat ortografiei şi ortoepiei numelor proprii.

În ceea ce priveşte onomastica germană, una dintre primele lucrări ce trebuie menţionate este cea a lui Felix Solmsen, *Indogermanische Eigennamen als Spiegel der Kulturgeschichte* „Numele proprii indo-germane ca oglindire a culturii şi civilizaţiei", apărută la începutul secolului al XX-lea, în 1922, la Heidelberg. Este o lucrare valoroasă, similară *Numelor de persoană* de acad. Al. Graur, în sensul că autorul realizează o analiză vastă a numelor de persoane, ocupându-se atât de prenume şi nume de familie, cât şi de supranume, şi explicând nu numai etimologia acestora, ci şi devenirea antroponimelor în context istoric. Ca şi Al. Graur ulterior, Felix Solmsen se ocupă nu numai de numele germane, ci şi de împrumuturile din onomastica germană. În plus, lucrarea oferă indicaţii bibliografice preţioase în studiul onomasticii germane. În acest sens, amintim câteva lucrări de onomastică germană, ce reflectă preocupările cercetătorilor germani în această direcţie încă de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea:

Andresen, K. G. - *Die altdeutschen Personennamen in ihrer Entwicklung und Erscheinung als heutige Geschlechtsnamen*, 2. Aufl., Mainz, 1876.

Bähnisch, A. - *Die deutschen Personennamen*, 3. Aufl., Leipzig, 1920.

Förstmann- *Altdeutsches Namenbuch, 1. Band: Personennamen*, 2. Aufl., Bonn, 1900.

Heintze, Alb. - *Die deutschen Familiennamen, geschichtlich, geographisch, sprachlich*, Halle, 1882, 4. Aufl. von Cascorbi, 1914.

Kleinpaul, Rudolf- *Die deutschen Personennamen. Ihre Entstehung und Bedeutung*, Berlin und Leipzig, 1909.

Schröder, Edward - *Deutsche Namenkunde*, Göttingem, 1938.

Stark, Fr. - *Kosenamen der Germanen*, Wien, 1868.

De egală importanţă pentru onomastica germană este şi lucrarea lui Wolfgang Fleischer, renumit cercetător, *Die deutschen Personennamen*, publicată la Berlin, Akademie-Verlag, în 1964. Autorul tratează deopotrivă prenumele şi numele de familie germane, indicând originea acestora şi relaţiile ce se stabilesc între diversele categorii de nume şi câmpuri onomastice, fără a scăpa, însă, din vedere, concurenţele lingvistice sau răspândirea geografică a antroponimelor, fie

BDD-V4562 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:34 UTC)

ele provenite din apelative, fie din nume de persoane străine. De asemenea, păstrând legătura cu istoria societăţii, autorul arată, bazându-se pe statistici, evoluţia numelor de familie provenite din nume de meserii, începând cu secolul al XII-lea şi până în secolul al XVI-lea, odată cu dezvoltarea burgheziei. Indicele de nume cuprinzător şi o bibliografie pe măsură măresc valoarea practică a lucrării.

Deşi de mai mică amploare decât lucrările prezentate mai sus, însă de real folos pentru cercetările autoarei, s-au dovedit a fi numeroase studii sau articole atât de onomastică, cât şi de lexicologie şi dialectologie, publicate în diverse reviste de specialitate. Nefiind materiale de anvergură, ne vom rezuma doar la trecerea în revistă a câtorva dintre titlurile respectivelor studii şi articole:

Jumugă, Margareta-Sigrid - *Rumänische Einflüsse in der deutschen Siedlungsmundarten und in der deutschen Umgangssprache der Bukowina*, în: Corbea - *Interferenţe*.

Mărgărit, I. - *Raporturi între limba română şi limbile învecinate, la nivel dialectal*, în: Rusu- *Tratat*

Roceric, Alexandra - *Elemente germane în limba romînă (pe baza ALR)*, în: Fonetică şi Dialectologie, III, 1961.

Tempeanu, Virgil - *Introducere în dialectologia germană. Cu probe din cele trei grupe dialectale*, Editura Tiparul Românesc, Bucureşti, 1943.

În concluzie, se observă că numele de persoană alcătuiesc un inventar mai deschis împrumuturilor şi inovaţiilor, deci mai mobil, decât limba, a cărei structură rămâne stabilă. Intenţia autoarei este de a găsi răspunsuri documentate şi ştiinţifice la întrebările despre originea şi devenirea antroponimelor dobrogene sub influenţa germană. Tema de faţă ţine de realitatea noastră imediată, de aspiraţia firească a fiecărui om de a-şi cunoaşte mai îndeaproape rădăcinile, fie ele doar lingvistice. Fiecare nume este, de fapt, o micromonografie lingvistică, o oglindă a punctului de pornire şi a relaţiilor antroponimului cu dinamica civilizaţiei şi cu formele de evoluţie modernă a vieţii culturale şi sociale.

BIBLIOGRAPHY

Corbea, A.; Nicolae, O. (editori) - *Interferenţe culturale româno-germane*, Iaşi, 1988.

Ciorbea, Valentin (coordonator) - *Germanii dobrogeni: istorie şi civilizaţie*, Constanţa, Editura Muntenia, 2006.

Constantinescu, N. A. - *Dicţionar onomastic român*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1963.

Fleischer, Wolfgang - *Die deutschen Personennamen*, Berlin, Akademie-Verlag, 1964.

Graur, Al. - *Nume de persoane*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1965.

Hahn, Herbert (editor): Träger, Paul - *Die Deutschen in der Dobrudscha (Germanii din Dobrogea)*, Bader Druck GmbH, Göppingen, 1982.

Ionescu, Christian - *Mică enciclopedie onomastică*, Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1975.

Lazia, Liliana - *Antroponimie dobrogeană: consideraţii diacronice*, Constanţa, Editura Muntenia, 2003.

Lazia, Liliana - *Nume de persoane din Dobrogea, dicţionar invers*, Constanţa, Ex Ponto, 2004.

Mihalcea, Al.; Moise, Marian- *Un episod important din istoria Dobrogei: venirea coloniştilor germani*în: Ciorbea- *Germanii dobrogeni*.

BDD-V4562 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:34 UTC)

Mîndrescu, Simeon, C. - *Influenţa culturei gemane asupra noastră. Influenţa germană asupra limbei române*, Iaşi, tip. Dacia, 1904.

Rusu, Valeriu(coordonator)-*Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura „Scrisul românesc", 1984.

Sîrbu, Anca - *Elemente germane în onomastica dobrogeană,* Constanţa, Editura Nautica, 2017.

Solmsen, Felix- *Indogermanische Eigennamen als Spiegel der Kulturgeschichte*, Heidelberg, 1922.

Stinghe, Horia - *Despre germanii din Dobrogea*, Constanţa, 2003.

Toma, C. - *Contribuţia etnicilor germani la dezvoltarea Dobrogei*, în: Ciorbea- *Germanii dobrogeni*.

Tomescu, Domniţa - *Gramatica numelor proprii în limba română*, Bucureşti, Editura All, 1998.

Tomici, Mile; Andronache, Persida- *Onomasticon dobrogean. Nume de familie*, Bucureşti, Editura Stephanus, 2005.

Traeger, Paul - *Die Deutschen aus der Dobrudscha, zugleich ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Wanderungen in Osteuropa*, Stuttgart, 1922.

BDD-V4562 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:34 UTC)